

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СУЇЦИДАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження. Тема самогубства у всі часи була дуже актуальною. Насамперед актуальність її зумовлена тим, що суїцид залишається однією з основних причин смерті у молодому віці. Статистика свідчить, що найбільша кількість самогубств припадає на вік від 15 до 21 року. При цьому за останні роки різко збільшилась кількість самогубств серед дітей 12-14 років (2 відсотки самогубств серед усіх вікових груп. На сьогоднішній день значний вплив на поведінку молоді має мережа Інтернет, поряд із позитивними чинниками мережа Інтернет принесла новий вид соціальної проблеми – це так звану кіберсуїцидальну поведінку. Так, за останні кілька років чимало молоді покінчили із життям через маніпуляцію «груп-смерті», що створюються у мережі Інтернет. За словами працівників правоохоронних органів, що розслідують ці «таємничі» смерті неповнолітніх та молоді, то маніпулюють психікою молодих людей професійні психологи, що в цих «групах-смерті» навіюють їм думки про безглуздість життя, про проблеми, які трапляються у житті, що вони – це крах і не можна їх вирішити.

Розмисли про смерть наступають у людини ще у віці 3 – 5 років, вони характеризуються, як страхом небуття подібно до страху темряви, самотності. У віці 5 – 8 років – цей страх набирає узагальненого характеру. Слідом за цим у юності страх смерті також відвідує людину, тільки у цьому віці у молодій людині дуже нестійкі уявлення про світ, її легко схилити до добровільної смерті.

Феномен самогубства у різні епохи мав різних характер, він набував, то героїчного характеру, то ганебного, то ідеалізувався, то зневажався. В нашу епоху добровільна смерть набирає ідеалізованого характеру серед молодих людей, у епоху мережі Інтернет цей характер ідеалізації смерті швидко розповсюджується.

Філософська суїцидологія на сьогоднішній час недостатньо розвинута, особливо, якщо порівнювати з психологією суїциду. Хоча саме філософія почала першою розглядати самогубство як проблему. Необхідно підкреслити, що в основі психології лежить філософія як Альма-Матір. Філософський підхід до самогубства полягає у настанові, згідно якої самогубство людини є подією, що має місце у людському бутті. Тобто відповідь, хто такий суїцидент, окреслює аналіз онтологічних характеристик особи, таких як буття, свобода, дух, особистість у своїй сукупності. Проте, слід зазначити, що не кожна людина має схильність до суїцидальної поведінки, але молоді люди можуть приймати цю поведінку через нав'язування, ідеалізацією смерті. Філософський підхід до вивчення самогубства концентрує увагу на її метафізичних вимірах, звернення до яких пов'язано з процесом виявлення необхідної суїцидальної умови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми. Як предмет наукового пізнання самогубство досліджувалося плеядою зарубіжних науковців: Е. Дюркгеймом, З. Фройдом, Е. Фроммом, К. Юнгом, Р. Літманом, М. Фарбером і низкою вітчизняних науковців таких, як Н. Каліною, Т. Яценко, Л. Скаковська, І. Невський, Л. Колосова, та іншими.

Об'єкт дослідження: Проблеми соціалізації, адаптації та реалізації молоді в суспільстві, особливості феномену добровільної смерті серед молодих людей.

Предметом дослідження є філософський аспект добровільної смертності молоді, її суть, зміст, сутність, метафізична причина тощо.

Метою дослідження. Є аналіз динаміки самогубств у сучасному суспільстві та висвітлення впливу мережі Інтернет на суїцидальну поведінку молоді.

Одна з головних проблем, – а можливо і головна проблема, яку намагаються осмислити релігія і філософія, – це проблема смерті. Багато із людей боїться смерті, але кожен із нас знає, що смерть – це не від'ємна складова життя. Смерть потребує осмислення, як кінцевий пункт людського життя. Осмислення смерті, як неминучої події, навчає нас цінувати життя і його цінності. Давньогрецький філософ Сократ писав, що безглуздо боятися смерті. Філософія і релігія стверджують, що життя – є підготовкою до смерті, тобто до потойбічного життя. Існують люди, які бояться зустрічатися із смертю, а існують і протилежні, що навпаки ідуть на добровільну смерть. Ці люди є самогубцями. Є лише одна проблема філософії, це проблема самогубства, так писав Альберт Камю у своєму есе [8, с. 25].

Погляд на суїцид як раціонально обумовлене явище, його виправдання шляхом утвердження права людини на свободу вибору, призвів до розмежування релігійних і філософських поглядів на суїцид. Самогубство, тобто свідоме і самостійне позбавлення себе життя, здавна розглядається у філософії як складний і комплексний прояв буття людини у всій його багатоплановості. З точки зору християнської віри, то вона ставиться до самогубства значно непримиренніше, ніж до вбивства. Це пояснюється тим, що самогубство вважається зневірою людини в Бога. Але слід зазначити, що альтруїстичне самогубство вважається найбільшим проявом людських чеснот, адже за християнською догмою найвищий прояв любові – це пожертвувати собою задля спасіння інших [5, с. 79].

Самогубство – це завжди останній крок. Перехід до іншого виміру. Де можна стати тим, кого люди вже не називають людиною. Вони називають її самогубцею. І при цьому сильно нїжковіють, понижуючи голос і опускаючи очі, наче відчують провину. У наш час виникла ще одна соціальна проблема така як смертність у молодому віці шляхом самогубства. Багато з молодих людей не усвідомлює, що смерть – це кінець життя, вони думають, що коли помруть, то всі будуть плакати, думати який він хороший був, і потім все стане на свої місця, його почнуть цінувати. Необхідно зазначити, що молоді люди, які вирішили скоїти самогубство часто показують за допомогою своєї поведінки про свої наміри. У психології, це прийнято називати – суїцидальною поведінкою. Суїцидальна поведінка – це поняття, яке охоплює, крім суїциду, в собі суїцидальні замаху, прояви та спроби. Суїцидальними замаху іменують суїцидальні спроби, які не завершилися трагічно з причини, що не залежить від суїцидальника (своєчасне проведення реанімаційних заходів, обрив мотузки та інше). Суїцидальні прояви – це відповідні думки, прояви, які не супроводжуються, якими діями, спрямованими на позбавлення себе життя. Існують різні кваліфікації самогубства молоді, у нас же представлені такі, як:

- Істинний;
- Парасуїцид;
- Демонстративно-шантажний суїцид;
- Пресуїциди [2];

Істинний суїцид характеризується бажанням людини позбавити себе життя. Демонстративно-шантажні розраховані на тиск оточуючих, вилучення якихось вигод, маніпулювання почуттями інших людей. Метою даного суїциду є не позбавлення життя, а демонстрація цього настрою задля якоїсь вигоди (привертання уваги тощо). До парасуїцидів належить поведінка, яка відносить акт навмисного самоушкодження, але які не несуть смертельний наслідок. Пресуїцид стан особистості, що обумовлює підвищену по відношенню до норми ймовірність здійснення суїцидального акту [2].

У сучасній психології виділяють три основні складові суїцидальної поведінки:

- бажання вбити – самогубці, перебуваючи в більшості своїй інфантильними особистостями, реагують люттю на перешкоди або перешкоди, що стоять на шляху реалізації їх бажань;

- бажання бути вбитим – якщо вбивство є крайньою формою агресії, то суїцид являє собою вищу ступінь підпорядкування: людина не може витримати докорів совісті і страждань через порушення моральних норм і тому вбчає спокутування провини лише у припиненні життя ;

- бажання померти – воно поширене серед людей, схильних піддавати своє життя необґрунтованому ризику, а також серед хворих, які вважають смерть єдиними ліками від тілесних і душевних мук.

Отже, при наявності у людини всіх цих ознак одночасно, можна сказати, що самогубство стає невідворотною реальністю [9, с.62].

З точки зору філософії самогубство можна пояснити, як прагнення людини до духовного переродження. Так, цією теорією займався швейцарський психіатр К. Г. Юнг. Це прагнення обумовлене актуалізацією архетипу колективного несвідомого, що приймає різні форми: відродження шляхом трансформації, що відбувається поза особистості; воскресіння-відновлення людського життя після смерті в стані так званого «тонкого тіла»; перевтілення, що припускає збереження безперервності особистості і нове народження в людському тілі; відродження-відновлення в межах індивідуального життя з перетворенням смертного істоти в безсмертне; метемпсихозу (переселення душ), коли життя людини продовжується низкою різних тілесних втілень.

Архетип відродження несе в собі образ нагороди для людини, що знаходиться в умовах нестерпного існування, і пов'язаний з архетипом матері, який тягне людину до метафоричного повернення в лоно, де можна знайти довгоочікуване відчуття безпеки [2].

Сучасні реалії життя диктують нові прояви суїциду і нові різновиди. Необхідно визначити, що ж є основними причинами самогубства молодих людей. Психологи виділяють пару причин, які можуть спричинити суїцидальну поведінку молоді, серед головних є: вплив мережі Інтернет; невміння виражати і розуміти свої почуття; конфлікти з близькими людьми; страх перед майбутнім; проблема самотності, приниження однокласників або друзів.

Причиною суїциду може стати будь-що з переліку, але зазвичай – це якийсь пресинг зі сторони іншої людини, яка маніпулює психікою молодої людини [5, с. 243].

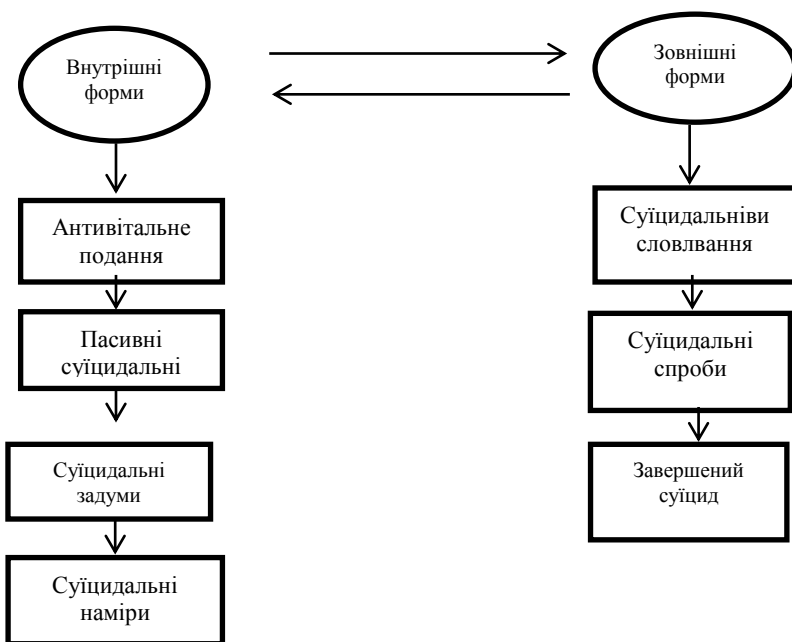
Такі дії мають назву «доведення до самогубства». Так, можна сказати, що доведення до самогубства – це протиправне (необережне або з побічним умислом) приведення винним потерпілого до свідомих дій, спрямованих на позбавлення себе життя, що є наслідком жорстокого поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження його людської гідності. Розглядаючи доведення до самогубства з різних аспектів і з правового, і з морального, то потрібно підкреслити, що це аморальний злочин, який несе за собою правові наслідки. Необхідно зазначити, що доведення до самогубства карається статтею 120 Кримінального Кодексу України. Звучить стаття так:

«Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності, – карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк» [1, с. 120].

Потрібно проаналізувати головну мету і завдання суїциду. Так, основною метою самогубства є пошук рішення, загальним завдання самогубства є ж припинення свідомості. Найчастіше стимулом до самогубства – це нестерпний психічний біль.

Суїцид також відносять до різновиду девіантної поведінки. Девіантна поведінка – це поведінка особи або групи, яка не відповідає загальноприйнятим нормам. Девіантна поведінка поділяється на такі види: адиктивний вид девіантної поведінки характеризується залежністю від чогось; деліквентний вид характеризується сукупністю протиправних злочинів; суїцидентний вид девіантної поведінки характеризується схильністю особи до дій, які спрямовані проти її власного життя.

Суїцидальна поведінка молоді має типову причину в сучасному суспільстві – це ослаблення соціальних зв'язків, індивідуальна ізоляція [8, с. 124]. Вона має внутрішні і зовнішні форми прояву. Так, ми висвітлили у схемі форми прояву суїцидальної поведінки:

ЗМІ переповнені статтями про суїциди молоді, однією із причин смертності у такому раньому віці є вплив мережі Інтернет. На сьогоднішній день у світі інноваційний технологій, з'являється новий вид суїцидальної поведінки молоді, що пов'язана з мережею Інтернет – це кіберсуїцидальна поведінка. Так, вона поділяється на чотири види:

- Комунікативний «flashmob-cybersuicide» (припускає Мережне спілкування суїцидально налаштованих осіб, раніше не знайомих між собою, але які поєднуються з метою здійснення колективного самогубства внаслідок укладення між ними віртуального договору через Інтернет).

- Інформаційний «information-cybersuicide» (суїцид внаслідок одержання за допомогою Інтернету відомостей про те, яким способом і за допомогою яких засобів краще здійснити самогубство).

- Адиктивний «addiction-cybersuicide» (здійснення аутоагресивних дій, що є спровокованими інтернет-залежністю: гемблінг, кіберсекс й ін.).

- Online суїцид або снафф відео (здійснення самогубства в реальному часі, перед web-камерою).

Комунікативний вид суїцидальної поведінки найпоширеніший на території СНД та на території України. Так, створюються в мережі Інтернет «бесіди смерті», де спілкуються на тему смерті підлітки. Зазвичай у цих групах є головний, його називають «куратором», тобто людина під наглядом, якої здійснюється спілкування часто вона задає певні завдання тим самим входить у довіру підлітка, надаючи цьому містичного характеру.

Перший в історії кіберсуїцид був в Сполучених Штатах Америки 5 лютого 2003 року, він був здійснений 21-річним інтернет-користувачем. Бреднон Ведас (так звали хлопця, який скоїв суїцид) прийняв алкоголь із сильнодіючими медичними препаратами, обговоривши свої дії з учасниками чату.

Але необхідно підкреслити, що американський соціолог Девід Філліпс, ввів ще у ХХ ст. термін «Ефект або синдром Вертера». Провівши дослідження, він дійшов до висновку, що відразу після публікації на перших шпальтах статей про самогубство, число скоєних суїцидів відразу ж збільшується. Він пояснив це тим, що особи в яких в житті виникла подібна ситуація вбачають підказку для вирішення проблеми. Так, можна сказати, що у наш час люди, які хочуть довести молодь до суїциду, просто створюють ситуації, які б нібито схожі до їхніх, і найкращим виходом вбачають суїцид. «Ефект Вертера» отримав свою назву від назви роману Й.Гете «Страждання юного Вертера», де головний герой вбачає самогубство, як гідний вихід із життєвої кризи. Ідеалізуючи тут добровільну смерть, велика кількість людей після того як прочитали цей роман скоювали самогубство. Це можна назвати першими впливами на поведінку молоді ще набагато раніше, ніж виник Інтернет [2].

Для того, щоб уникнути такої проблеми як суїцид молоді необхідно проводити заходи для профілактики, тобто показати молоді, що непотрібно соромитися своїх почуттів. Часто молоді люди соромляться милосердя, добродійності, доброзичливості, вважаючи, що то слабкість, яка принижує їх в очах однолітків. Потрібно пропагувати серед молоді філософію любові. Філософія любові – це галузь філософської антропології, яка намагається пояснити філософію любові. Любов – найсильніше почуття людей, вона перемагає всі негаразди [4, с. 37].

Необхідно також зазначити, що релігія в профілактиці самогубства, займає одне з провідних місць. Так, релігія показує сукупність ідеалів, які заповідав Бог, цінностей, норм поведінки, які повинна сповідувати релігійна людина. Релігійна людина – це означає максимальне дотримання догм релігії. У будь-якій цивілізованій релігії самогубство – засуджується, оскільки людина нехтує Дарунком Божим, тобто життям [6].

У висновку нашого дослідження, можна сказати, що у сучасному світі існує «культ смерті» серед молоді, доказом цього можуть слугувати статистичні дані та загальна ситуація, що склалася. Часто молоді люди зовсім не усвідомлюють усієї сутності смерті, адже смерть – це не тільки красивий кінець життя людини, але і завершення її життєвого циклу. Самогубство – це завжди останній крок. Перехід до іншого виміру. Де можна стати тим, кого люди вже не називають людиною. Вони називають її самогубцею. Так, однією із головних причин смерті сучасної молоді є суїцид. Причини суїциду молоді бувають різні, але це часто ослаблення соціальних зв'язків, індивідуальна ізоляція. До основних причин суїциду відносять ще такі: невміння виражати і розуміти свої почуття; конфлікти з близькими людьми; страх перед майбутнім; проблема самотності, приниження однокласників або друзів. Суїцид поділяється на види: істинний суїцид; парасуїциди; псевдосуїциди (мотив шантаж або привертання уваги). Часто молоді люди, які залишають в самотності часто схиляють до мережі Інтернет, як пошуку у виході з своєї ситуації. У світі інноваційних технологій мережа Інтернет принесла не лише позитивні наслідки, а й негативні, одним із цих є те, що у мережа Інтернет переповнена від порад на рахунок питань про життя і смерть. Часто відповіді на питання це питання, схиляють до правильності вибору смерті. В мережі Інтернет зазвичай романтизують суїциди, надаючи їм містичного характеру.

На сьогоднішній день у світі інноваційних технологій, з'являється новий вид суїцидальної поведінки молоді, що пов'язана з мережею Інтернет – це кіберсуїцидальна поведінка. Так, вона поділяється на чотири види: комунікативна (включає в себе спілкування суїцидників); інформаційний (пошук способів покінчити з життям в мережі Інтернет); адиктивник (здійснення аутоагресивних дій, що є спровокованими інтернет-залежністю); онлайн суїциди (здійснення суїциду в режимі прямої трансляції).

З точки зору філософії самогубство можна пояснити, як прагнення людини до духовного переродження. Багато філософів говорять, що молоді люди часто скоюють суїцид з підсвідомою метою розпочати усе спочатку в іншому житті. Архетип відродження несе в собі образ нагороди для людини, що знаходиться в умовах нестерпного існування, і пов'язаний з архетипом матері, який тягне людину до метафоричного повернення в лоно, де можна знайти довгоочікуване відчуття безпеки.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 6 квітня 2001 р. – №16. – ст.203.
2. Бродецький А. Кто и зачем создал «группы смерти» во Вконтакте. [Електронний ресурс]Електрон. Текстові данні. – Режим доступу: <https://apparatus.cc/network/vk-suicide-groups/>
3. Гірняк А. Н. Глибинно-психологічне підґрунтя суїциду.// Психологія і суспільство. – 2010. – №1. – с. 151-157
4. Гнасевич Н. Ціннісні орієнтації української молоді в контексті глобалізаційних процесів сучасності / Надія Гнасевич, Ольга Артемчук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : зб. наук. праць студ. та викл. каф. філософії та політології ТНЕУ / відп. за вип. Т. В. Гончарук. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – С. 36-39.
5. Дюркгейм Е. Самогубство: Соціол. дослідження / Пер. з фр. Л.Кононович. – К.: Основи, 1998. – 519 с.
6. Гнасевич Н. В., Рудакевич О. М. Вплив політичної пропаганди в інформаційно-психологічних операціях: принципи, форми та засоби впливу / Н. В. Гнасевич; О. М. Рудачевич // Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародни досвід: [Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м.Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 21-22 квітня 2017р.]. – Тернопіль: Економічна думка, 2017 - 379 с.
7. Невський І.А., Колесова Л.С. Підлітки групи ризику у школі. М, 1997. – 67 с.
8. Психологія суїциду: Навчальний посібник / За ред. В.П. Москальця. – Київ – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – 249 с.
9. Скаковська Л.А. Практичному психологу про суїцид // Психолог. – 1999. – № 119 (№ 23-24 червня). – С. 61-63.